

О. П. ВЕНГЕР, Ю. І. МИСУЛА, О. Є. СМАШНА, Л. М. САС, В. С. БІЛОУС, О. О. ЛЮТА,
Т. І. ІВАНІЦЬКА, Т. П. ГУСЕВА, М. Є. КОВАЛЬ, В. О. ПАСТУШАК

ВПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРОГРАМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ПАРАМЕДИКІВ НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ, НАРКОЛОГІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, м. Тернопіль, Україна

Мета: висвітлити основні засади освітньо-професійної програми підготовки для студентів-парамедиків, що викладають на кафедрі.

Матеріали і методи. У ході виконання дослідження використано бібліографічний метод та метод структурно-логічного аналізу. Методичною основою дослідження став системний підхід.

Результати. У статті проаналізовано навчальні програми «Основи загальної психології та психології кризових станів» та «Екстрена психіатрична допомога», що впроваджували на базі кафедри з початку 2018 навчального року. Висвітлено нові аспекти вивчення навчальних дисциплін, актуальних для майбутніх парамедиків. Визначено, що протягом періоду навчання на кафедрі студенти мають можливість повною мірою відпрацювати в індивідуальному порядку практичні навички у наданні психологічної допомоги, спробувати свої сили в командній роботі та отримати зворотний зв'язок від викладачів. Дані методи симуляційного навчання критично необхідні для вироблення вміння взаємодіяти один з одним, встановлювати контакти з пацієнтом, чітко діяти в надзвичайних ситуаціях та прогнозувати можливі реакції пацієнтів у стресових ситуаціях.

Висновки. Розроблені на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології програми підготовки активно сприяють розвитку клінічного мислення майбутнього фахівця-парамедика, дають необхідні знання, алгоритми дій, тренують оперативню діяти у критичній ситуації та надавати якісну психологічну допомогу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: парамедик; освітньо-професійна програма; технології освітньої діяльності.

Реформування системи охорони здоров'я та підготовка студентів за спеціальністю «Парамедик» ставлять перед навчальними установами важливі завдання в плані підготовки майбутнього фахівця. Ця спеціальність є новою для українських закладів вищої освіти, отже потребує нового, інноваційного підходу у створенні оптимальних умов навчання.

Мета роботи: висвітлити основні засади освітньо-професійної програми підготовки для студентів-парамедиків, що викладають на кафедрі.

Матеріали і методи. У ході виконання дослідження використано бібліографічний метод та метод структурно-логічного аналізу. Методичною основою дослідження став системний підхід.

Результати дослідження та їх обговорення. Якісна та фахова організація надання невідкладної психіатричної допомоги є однією з актуальних проблем медичної сфери в Україні. Служби екстреної допомоги повинні забезпечувати своєчасний доступ до психіатричної допомоги пацієнтам, які переживають кризу ментального здоров'я або перебувають у стані, що вимагає негайної госпіталізації. Саме тому при підготовці парамедиків важливо акцентувати увагу на освоєнні навичок роботи у кризових ситуаціях, навчати якісно діагностувати

психічні відхилення та використовувати необхідні алгоритми лікування й стабілізації стану пацієнта.

З цією метою у навчальній програмі для студентів-парамедиків на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського було вміло адаптовано досвід передових західних країн до українських реалій, враховано особливості законодавства, менталітету та соціального рівня життя населення.

Програми «Основи загальної психології та психології кризових станів» та «Екстрена психіатрична допомога» дозволяють підготувати спеціаліста-парамедика з ґрунтовним багажем знань та всіма необхідними для роботи навичками.

За даними МОЗ, парамедик – це фахівець із вищою медичною освітою, який спеціалізується на наданні екстреної медичної допомоги (ЕМД). Вже другий рік поспіль на базі кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського студенти, які здобувають освіту за спеціальністю «Парамедик», вивчають дисципліни «Основи загальної психології та психології кризових станів» та «Екстрена психіатрична допомога».

Курс «Основи загальної психології та психології кризових станів» викладають студентам першого року навчання, він складається з 90 годин, серед яких: 24 години практичної роботи, 6 годин лекцій і 60 годин самостійної роботи.

Метою вивчення дисципліни є формування медико-психологічних вмінь надання допомоги при кризових станах та навичок психічної саморегуляції власного психоемоційного стану.

Основними завданнями курсу є:

- 1) формування у студентів системи психологічних знань;
- 2) оволодіння основними категоріями та поняттями загальної психології та психології кризових станів;
- 3) інтегрування знань про особистість в кризових станах;
- 4) освоєння принципів психологічної допомоги людям у критичних станах різних типів.

Курс «Екстрена психіатрична допомога» вивчають студенти другого року навчання. Курс складається з 90 годин, серед яких: 40 годин практичної роботи, 8 годин лекцій і 42 години самостійної роботи.

Метою вивчення даної дисципліни є ознайомлення студентів із основними питаннями психіатрії, наркології на сучасному етапі розвитку суспільства; діагностика психічних розладів та освоєння питань організації психіатричної допомоги.

Завданнями курсу є:

- 1) накопичення системи знань, професійних умінь і практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності парамедиків;
- 2) формування навичок з діагностики та надання догоспітальної медичної допомоги пацієнтам із психічними захворюваннями та розладами поведінки;
- 3) оволодіння знаннями про сучасні принципи та правові засади із надання екстреної медичної допомоги;
- 4) освоєння навичок оцінювання симптомів порушень різних сфер психіки;
- 5) формування навичок проводити, аналізувати та інтерпретувати результати клініко-психопатологічного дослідження.

Під час практичної роботи на кафедрі студенти-парамедики беруть активну участь у симуляційному навчанні. Зокрема, викладачі регулярно моделюють «надзвичайну ситуацію», де у ролі «постраждалих» та «парамедиків» виступають самі студенти. Ці ситуації максимально наближені до реальних умов, під час яких «парамедикам» необхідно виконати протокол первинного огляду «пацієнтів» з порушеннями психіки, розпізнати невідкладний стан, надати екстрену допомогу на догоспітальному рівні й психологічну підтримку постраждалим та заповнити необхідну медичну документацію. Важливою умовою проведення навчання є надання можливості кожному студенту групи побути у ролі лідера «бригади». Дана стрес-модель симуляційного навчання є надзвичайно важливою для розвитку навичок поведінки

під час критичних ситуацій майбутніх парамедиків [2, 3, 5].

Детальне моделювання ролі парамедика виконують за допомогою новітніх інформаційних технологій, зокрема студенти мають можливість проходити віртуальне навчання у мобільному тренажері «Resuscitation». У додатку майбутнім парамедикам пропонують надати невідкладну допомогу «пацієнтові» з патологією різних органів та систем, виконати психологічну підтримку, провести диференційну діагностику та обрати оптимальний метод лікування.

Колектив кафедри активно впроваджує тренінгові програми для роботи з пристроями віртуальної реальності, зокрема використання VR-шолому. Застосування інноваційного стимульного матеріалу особливо актуальне для мотивації студентів, розвитку когнітивних функцій, покращення пам'яті та уваги. Пристрої віртуальної реальності дають можливість майбутнім фахівцям випробувати різні варіанти надання психологічної та психіатричної допомоги й опанувати навички лікування у безпечний та зручний спосіб.

Протягом практичної роботи студенти переглядають тематичні навчальні фільми, зняті провідними європейськими навчальними закладами, із надання екстреної медичної допомоги пацієнтам із психічними захворюваннями. Інтерактивний формат навчання включає також перегляди фрагментів художніх фільмів з відповідними клінічними ситуаціями та їхнє дискусійне обговорення.

Також під час навчання студенти обстежують реальних пацієнтів, які перебувають на лікуванні у КНП «Тернопільська обласна психоневрологічна лікарня», та проводять дискусії з викладачами кафедри стосовно методів невідкладної допомоги конкретному пацієнту.

Протягом періоду навчання на кафедрі студенти мають можливість повною мірою відпрацювати в індивідуальному порядку практичні навички у наданні психологічної допомоги, спробувати свої сили в командній роботі та отримати зворотний зв'язок від викладачів. Ці методи симуляційного навчання критично необхідні для вироблення вміння взаємодіяти один з одним, встановлювати контакти з пацієнтом, чітко й оперативно діяти в надзвичайних ситуаціях та прогнозувати можливі психологічні реакції пацієнтів у стресових ситуаціях [1, 4].

Висновки

Програми підготовки «Основи загальної психології та психології кризових станів» та «Екстрена психіатрична допомога» активно сприяють розвитку клінічного мислення майбутнього фахівця-парамедика, дають необхідні знання, алгоритми дій, тренують оперативно діяти у критичній ситуації та надавати якісну психіатричну і психологічну допомогу.

Перспективи подальших досліджень. Набуті знання та досвід, а також вивчення проблем та удосконалення процесів у сфері реформування

охорони здоров'я допоможуть в організації навчального процесу та будуть далі впроваджуватись в дані освітні програми. Наш досвід буде впроваджено у навчальний процес інших вищих

медичних закладів освіти, що допоможе вдосконаленню організації та наданню екстреної медичної допомоги населенню України.

Список літератури

1. *Аспекти впровадження в навчальний процес елективного курсу «Допомога пацієнтам із посттравматичним стресовим розладом»* / С. І. Шкробот, О. П. Венгер, О. Є. Смашна та ін. // Актуальні питання якості медичної освіти : матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 12–13 травня 2016 р.). – Тернопіль, 2016. – С. 196–198.
2. *Важливість формування особистості студента у вищому навчальному закладі* / С. І. Шкробот, О. П. Венгер, О. Є. Смашна та ін. // Реалізація Закону України «Про вищу освіту» у вищій медичній та фармацевтичній освіті України : матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю, присвяченої пам'яті ректора, члена-кореспондента НАМН України, професора Леоніда Якимовича Ковальчука (Тернопіль, 21–22 травня 2015 р.). – Тернопіль : ТДМУ, 2015. – С. 253–254.
3. *Венгер О. П. Деадаптація в соціумі як наслідок участі в конфліктних ситуаціях* / О. П. Венгер, Л. М. Сас // Здобутки клінічної та експериментальної медицини : збірник матеріалів підсумкової LIX науково-практичної конференції (Тернопіль, 15 червня 2016 р.). – Тернопіль : ТДМУ, 2016. – С. 49–51.
4. *Венгер О. П. Окремі аспекти проблеми психічних розладів унаслідок екстремальних ситуацій* / О. П. Венгер // Вісник наукових досліджень. – 2015. – № 4 (77). – С. 57–58.
5. *Мотивація досягнення як важливий чинник успішного професійного становлення студентів-медиків* / О. П. Венгер, Т. П. Гусева, Ю. І. Мисула та ін. // Медична освіта. – 2018. – № 4 (80). – С. 31–35.
6. *Освітньо-професійна програма та технології підготовки парамедиків у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України* / М. М. Корда, А. А. Гудима, А. Г. Шульгай, С. Й. Запорожан // Інновації у вищій медичній та фармацевтичній освіті України : матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 16–17 травня 2019 р.). – Тернопіль : ТНМУ. – С. 3–8.
7. *Сучасний стан та перспективи підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Психіатрія»* / О. П. Венгер, О. Є. Смашна, Л. М. Сас та ін. // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2020. – № 31 (83). – С. 62–66.

References

1. Shkrobot, S.I., Venger, O.P., Smashna, O.Y., Nestorovych, Y.M., Mysula, Y.I., Sas, L.M., Bilous, V.S., & Kostina, O.O. (2016). *Aspekty vprovadzheniya v navchalnyy protses elektyvnoho kursu «Dopomoha patsiyentam iz postravmatychnym stresovym rozladom»* [Aspects of introduction of an elective course in educational process "Assistance to patients with post-traumatic stress disorder"]. *Proceedings from XIII Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu «Aktualni pytannya yakosti medychnoyi osvity» – XIII All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation "Topical issues of quality of medical education"* (pp. 196-198) [in Ukrainian].
2. Shkrobot, S.I., Venger, O.P., Smashna, O.Y., Mysula, Y.I., Bilous, V.S., Sas, L.M., & Nestorovych, Y.M. (2015). *Vazhlyvist formuvannya osobystosti studenta u vyshchomu navchalnomu zakladi* [The importance of forming a student's personality in higher education]. *Proceedings from Vseukrayinskoyi navchalno-naukovoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu, prysvyachenoyi pamyati rektora, chlena-korespondenta NAMN Ukrayiny, profesora Leonida Yakymovycha Kovalchuka Realizatsiya zakonu Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» u vyshchiy medychniy ta farmatsevtychniy osviti Ukrayiny» – All-Ukrainian educational and scientific conference with international participation, dedicated to the memory of the Rector, Corresponding Member of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, Professor Leonid Yakymovych Kovalchuk Implementation of the Law of Ukraine" On Higher Education "in Higher Medical and Pharmaceutical Education of Ukraine"* (pp. 253-254). Ternopil: TDMU [in Ukrainian].
3. Venger, O.P., & Sas, L.M. (2016). *Dezadaptatsiya v sotsiumi yak naslidok uchasti v konfliktnykh sytuatsiyakh* [Disadaptation in society as a consequence of participation in conflict situations]. *Zbirnyk materialiv pidsumkovoyi LIX naukovo-praktychnoyi konferentsiyi – Final LIX scientific-practical conference Ternopil: TDMU* (pp. 49-51) [in Ukrainian].
4. Venger, O.P. (2015). *Okremi aspekty problemy psykhychnykh rozladiv unaslidok ekstremalnykh sytuatsiy* [Some aspects of the problem of mental disorders due to extreme situations]. *Visnyk naukovykh doslidzhen – Bulletin of Scientific Research*, 4 (77), 57-58 [in Ukrainian].
5. Venger, O.P., Guseva, T.P., Mysula, Y.I., Sas, L.M., Smashna, O.Y., Bilous, V.S., Liuta, O.O., & Nestorovych, Y.M. (2018). *Motyvatsiya dosyahnennya yak vazhlyvyi chynnyk uspishnoho profesiynoho stanovlennya studentiv-medykiv* [Motivation of achievement as an important factor of successful professional development of medical students]. *Medychna osvita – Medical Education*, 4(80), 31-35 [in Ukrainian].
6. Korda, M.M., Hudyma, A.A., Shulhay, A.H., & Zaporozhan, S.Y. (2019). *Osvitno-profesiynna prohrama ta tekhnolohiyi pidhotovky paramedykiv u Ternopilskoyu natsionalnomu medychnomu universyteti imeni I. Ya. Horbachevskoho MOZ Ukrainy* [Educational-professional program and technology of training of paramedics in I. Horbachevsky Ternopil national medical university MHC of Ukraine] *Materialy XVI Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu «Innovatsiyi u vyshchiy medychniy ta farmatsevtychniy osviti Ukrayiny» – Proceedings from of XVI All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation "Innovations in higher medical and pharmaceutical education of Ukraine"*. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 6-9 [in Ukrainian].

7. Venger, O.P., Smashna, O.Y., Sas, L.M., Mysula, Y.I., Bilous, V.S., Liuta, O.O., & Guseva, T.P. (2020). Suchasny stan ta perspektyvy pidhotovky likariv-interniv za spetsialnistyu «Psykhiatriya» [The current state and prospects of training doctors- interns in the specialty "Psychiatry"]. *Visnyk sotsialnoyi hihiyeny ta orhanizatsiyi okhorony zdorovya Ukrainy – Bulletin of Social Hygiene and Health Protection Organization of Ukraine*, 31 (83), 62-66 [in Ukrainian].

THE INTRODUCTION TO THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE PROGRAMS FOR STUDENTS PARAMEDIC AT THE DEPARTMENT OF PSYCHIATRY, NARCOLOGY AND MEDICAL PSYCHOLOGY TERNOPIL NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY

O. P. Venger, Yu. I. Mysula, O. Ye. Smashna, L. M. Sas, V. S. Bilous, O. O. Liuta, T. I. Ivanitska, T. P. Gusieva, M. Ye. Koval, V. O. Pastushak

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University, Ternopil, Ukraine

Purpose: to highlight the basic principles of educational and professional training programs for paramedic students which are taught at the department.

Materials and Methods. In the course of the research used bibliographic, structural and logical analysis methods. The methodological basis of the study was a systematic approach.

Results. The article analyzes the educational program "Fundamentals of general psychology and the psychology of crisis conditions" and "Emergency psychiatric care", which were implemented at the department since the beginning of 2018 academic year. Deals with new aspects of the study of subjects that are relevant for future paramedics. It is determined that during the period of study at the department students have the opportunity to learn practical skills individually in providing psychological assistance, try their hand at teamwork and get feedback from teachers. These methods simulation learning critically need to develop the ability to interact with each other, make contact with the patient clearly act in emergency situations and predict possible reactions of patients in stressful situations.

Conclusions. Developed by the Department of Psychiatry, Narcology and Medical Psychology training programs actively promote the development of clinical thinking of future specialists, like as paramedics, provide the necessary knowledge, algorithms action, trained quickly to act in critical situations and provide quality psychological support.

KEY WORDS: **paramedic; educational-professional program; technologies of educational activity.**

Рукопис надійшов до редакції 21.04.2021 р.

Відомості про авторів:

Венгер Олена Петрівна – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Мисула Юрій Ігорович – доктор медичних наук, доцент, завуч кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Смашна Олена Євгенівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Сас Леся Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Білоус Володимир Сергійович – кандидат медичних наук, асистент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Люта Ольга Олександрівна – кандидат медичних наук, асистент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Іваніцька Тетяна Іванівна – асистент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Гусєва Тетяна Павлівна – кандидат психологічних наук, асистент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Коваль Маріанна Євгенівна – асистент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.

Пастушак Василь Орестович – асистент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 43-57-71.